

DE OMGEVING VAN LONDERZEEL OMSTREEKS 1700-1725

*Het werk van Cornelius Van Gestel uit 1725
Bewerking en vertaling: Leo Bogaerts en Fred Van Schel*

In de vorige jaargang van dit tijdschrift hebben we niet alleen Londerzeel, Malderen en Steenhuffel geciteerd en toegelicht, maar ook de onmiddellijk aangrenzende parochies Ramsdonk, Kapelle-op-den-Bos, Wolvertem, Liezele en Lippelo. Deze keuze was in zekere zin een beetje willekeurig. Van verscheidene zijden werd erop aangedrongen het werk voort te zetten en ook andere parochies uit de omgeving van Londerzeel te behandelen. Daarom willen we de aantekeningen van Cornelius Van Gestel verder bestuderen en vertalen - soms onvolmaakt vanwege de moeilijkheden met het zeventiende- en achttiende-eeuwse Latijn - en in vier afleveringen in de huidige jaargang aan bod laten komen. We herhalen hierbij dat Van Gestel ons niets leert dat al niet lang gekend was, maar dat we de Latijnse teksten en de vertaling aan de lezers aanbieden als een leuk curiosum. In dit nummer komen Meise en Meusegem aan de beurt, in de volgende afleveringen zal het gaan over Buggenhout, Merchtem, Opwijk en Puurs.

MAIS vulgo *Meys*, Præfecturæ Grimberganæ, Dominium ad Nassovios, Bergentes, & alios pertinens, altero lapide a Bruxellâ & medio milliari a Grimbergâ pagus est latæ admodum extensionis, continens sub se plures vicos, & quasi appendices, videlicet *Ophem*, *Amelgem*, *Hasselt* & *Nieuwen-Rode*, latinè *Novum Sartum*, de quibus mox dicitur.

Plures sunt hujus pagi Toparchæ & universim in eo VI. Dominia recensentur ex quibus duo possident Nassovii, duo Bergenses, unum Baro de *Bouchout*, & unum Baro de *Hogbevorst* &c. habentque suam jurisdictionem personis & locis distinctam; inter quæ Castrum de *Bouchout* veteris Baronatus titulo illustre in clientelâ Ducis Brabantiaë, conditum referunt a Brabantiaë Duce cum Teneramundam *Theodorico* Flandriaë Comiti contradidisset. Hoc opportuno loco in limite ditionis suæ arcem struxit, Flandrorum excursionis intercepturam, & quia præsidium in perpetuâ, ut sic dicam, speculâ, structæ Arcis nomen fecit *Boocholt*, id est arcum tene. Ejus Toparchas a loco nomen adeptos, virtute sua inter primos Brabantiaë claruisse, bella sacra comprobant; & omni hominum, & Scriptorum memoria illustres fuisse constat; & varia probant diplomata *Boocholtanos* semper inter, subinde ante Primarios Patriæ Barones subscripsisse.

Hic Baronatus per nuptias *Margaretæ de Bouchout Danielis* filiaë, quæ obiit anno 1476. accessit *Everardo de la Marck* Dom. d' Arembergh, possessus ab Arembergiis aliquamdiu, donec *Robertus* Arembergæ Comes Ao. 1536. *Maximiliano de Transilvan* Equiti transcripsit, cujus ex *Catharina de Mol* filia *Joanna de Transilvan* Domina de Bouchout, Loupaigne &c. nupta *Francisco Prospero de Geneve* Domino de Lullin, Cuesingem &c. Dynastiam vendidit anno 1590. *Christophoro d' Assonville* Consilii Privati Consiliario primario &c. & tandem per nuptias filiaë ejus *Margaretæ d' Assonville* in prænobilem apud *Atrebatas de France* familiam translatum est, indeque nuperis annis emptionis viâ devenit ad *Petrum Ferdinandum Roosé* Dominum de Froidmont, in cujus gratiam Bouchouti Baronatus diplomate Regio die 9. Maii 1683. confirmatus est; post cujus mortem illud possidet ejus filius *Melchior Franciscus Roosé*.

MEISE

MAIS, in de volkstaal (gemeenzaam) Meys, van de prefectuur (1) van Grimbergen, heerlijkheid toebehorende aan de Nassaus, de de Berghes en anderen, op twee mijlen van Brussel en een halve mijl van Grimbergen, is een dorp van zeer grote uitgestrektheid, dat onder zich meerdere gehuchten en a.h.w. aanhangsels bevat, namelijk Oppem, Amelgem, Hasselt en Nieuwenrode, in het Latijn Novum Sartum, waarover verder gesproken wordt.

Dit dorp heeft verschillende heren (2) en in 't algemeen (in zijn geheel) worden er zes heerlijkheden geteld, waarvan de Nassaus er twee bezitten, de de Berghes twee, de baron van Bouchout één, de baron de Hoghevorst enz. (=d'Hoogvorst) één, en ze hebben elk hun eigen rechtsbevoegdheid over personen en plaatsen; daaronder (is er) de burcht (=het kasteel) van Bouchout, door de titel van oude baronie luisterrijk (=beroemd) in de horigheid (=onder de horigen) van de hertog van Brabant, (en) waarvan vermeld wordt dat ze (=de burcht dus) gesticht (=gebouwd) werd door de hertog van Brabant toen (of: omdat?) hij Dendermonde tegen Theodoricus (Theodorik) de graaf van Vlaanderen opzette (=ophitste?). Op deze gunstig gelegen plaats op de grens van zijn rechtsgebied bouwde hij een burcht om de invallen van de Vlamingen (= het graafschap Vlaanderen) op te vangen. Omdat deze versterkte burcht (3) om zo te zeggen op bestendige uitkijk staat, gaf hij aan de gebouwde vesting de naam Bouchout (Boocholt = Boog-holt), d.w.z. houd de boog in de hand. Dat de heren van Bouchout, die hun naam hebben ontleend aan de plaats, door hun dapperheid onder de voornaamste heren van Brabant hebben geschitterd, bewijzen de heilige oorlogen (4); en allen zijn het erover eens, zowel in mondelinge als in schriftelijke getuigenissen, dat zij beroemd zijn geweest; en allerlei oorkonden (5) (verscheidene documenten) tonen aan dat de heren van Bouchout altijd tussen en al spoedig vóór de voorname baronnen van het land vermeld werden.

Deze baronie ging door het huwelijk van Margareta van Bouchout, die stierf in het jaar 1476, dochter van Daniël, over naar Everardus de la Marck, heer van Arenberg (6), werd een tijd lang in bezit gehouden door de Arenbergers tot Robertus graaf van Arenberg ze in het jaar 1536 overdroeg aan ridder Maximiliaan van Transsilvanië (7); diens dochter bij Catharina de Mol, Joanna van Transsylvanië, vrouw van Bouchout, Loupaigne enz., gehuwd met Franciscus Prosper de Genève, heer van Lullin, Cuesingem enz., verkocht de dynastie (8) in 1590 aan Christophorus d' Assonville, eerste raadsheer van de persoonlijke (=particuliere) raad enz. (9); uiteindelijk kwam de baronie door het huwelijk van diens dochter Margareta d'Assonville in de hoogedele familie de France terecht in het gebied van Atrecht (Artois). En vandaar kwam ze kortgeleden door verkoop aan Petrus Ferdinandus Roose, heer van Froidmont, ten gunste van wie de baronie Bouchout door een koninklijke oorkonde van 9 mei 1683 bevestigd werd. Na zijn dood nam zijn zoon Melchior Franciscus Roose deze baronie in bezit.

In Basilica *D. Gudulae* visitur sequens Epitaphium præfati *Christophori d'Assonville*.

D. O. M.

Christophorus ab Assonville, Eques *D. Altavillæ*, Baro *Bouchout*, *Philippo II. Hispan. Regi P. M. Deinde Alberto & Isabellæ nostris Principibus a Consiliis publicis & arcanis. Margaretae Scheiffæ* Conjugi Charissimæ ac *Guilielmo* filio optimo præmortuis hic sepultis, ac etiam sibi ipsi adhuc vivens (mortis memor) hoc Mon. P. C. anno 1602. Obiit 10. Aprilis anno 1606.

Quarteria.

D'Assonville, Potier, Desprets, Du Jardin, Scheyfve, Berchem, Hoogelande, Nieuwerkercke.

Item in hoc pago Prætorium cum Dominio quondam gentis *vander Ee* Prætoris *Bruxellensis*, a qua viâ emptionis, devenit ad gentem de *Bourgois*, inde eadem via emptionis ad gentiles de *Vander Linden*, Patricios *Lovanienses*, illudque hodie possidet *Philippus vander Linden* Baro de *Hooghevorst*.

Ecclesiâ tutelarem colit *S. Martinum* *Turonensem* Episcopum. Cura Pastoralis donata est Abbatia Grimbergenfi per *Odonem* Episcopum *Camericensem* cum appenditiis suis (verba sunt Diplomatis) *Strombeca* & *Grimberga* quæ hodie sunt separata Parochiæ. Ita *J. B. Gramaye* in *Grimberga*, quo autem anno non indicat, neque nos invenire potuimus.

Ab hac Parochiali dependet sive ei spiritualiter subjecta *Ophem*, cujus Ecclesiâ dicata est *S. Stephano* Proto-Martyri, quæ per Vicarium ibidem ex Canonicis Præmonstr. Grimbergenfis constitutum perpetuo administratur, in quo Sacellum de *Amelgen* *D. Virgini* sacrum.

Item ab hac Parochiali dependens est *Hasselt* in quo Sacellum *S. Eligio* Episc. Sacrum, item *Rodium S. Brixii*, & *Novum Rodium* sive *Novum Sartum*, Teutonicè *Nieuwen-Rode*, cujus Ecclesiâ *D. Virgini* in *Cælos assumptæ* sacra per Vicarium ex Canonicis Abbatia Grimbergenfis ibidem constitutum perpetuo administratur. In hoc loco olim fuit Cœnobium Monialium Ord. Præmonstratensis, quibus Anno 1177. *Alardus* *Cameracensis* Episcopus Altare de *Ruysbroeck* assignavit, Cœnobii Reliquiæ adhuc videntur, bona Abbatia Grimbergenæ acceperunt, uti mox dictum in *Grimbergâ*.

In de basiliek van de heilige Gudula is het volgende grafscript te zien van de voornoemde Christophorus d'Assonville;

D.O.M. (10)

Christophorus van Assonville, ridder van Altavilla, baron van Bouchout, in publieke en geheime raden in dienst van de Spaanse koning Filips II zaliger gedachtenis (11), en daarna van Albrecht en Isabella onze vorsten, richtte dit monument op in het jaar 1602 na Christus voor Margareta Scheissia zijn geliefde echtgenote en voor zijn dierbare zoon Guilielmus, die vóór hem gestorven zijn en hier begraven, en voor hemzelf, nog in leven, om zijn dood te gedenken. Hij stierf op 10 april 1602.

Kwartierstaten: D'Assonville, Potier, Desprets, Du Jardin, Scheyfve, Berchem, Hoogelande, Nieuwerkerkcke.

Ook in dit dorp staat de ambtswoning met eigendom, eertijds van de familie vander Ee, (stads)praetor (12) van Brussel; van deze familie kwam dit goed door verkoop in de familie de Bourgois, vandaar kwam hetzelfde goed via verkoop aan de leden van het geslacht Vander Linden, Leuvense patriciërs, en vandaag is dit alles het bezit van Philippus vander Linden baron van Hooghevorst.

De kerk vereert als patroonheilige (beschermheilige) Sint-Martinus, bisschop van Tours. De pastorale zorg is toevertrouwd aan de abdij van Grimbergen door Odo, bisschop van Kamerijk, samen met zijn aanhangsels (dat zijn de woorden van de oorkonde) Strombeek en Grimbergen, die heden afzonderlijke parochies zijn. Aldus J.B. Gramaye (13) in Grimbergen, maar in welk jaar duidt hij niet aan en ook wij konden het niet vinden.

Van deze parochie hangt af of is geestelijk (eraan) onderworpen Oppem, waarvan de kerk toegewijd is aan de heilige Stefanus, de eerste martelaar; de dienst wordt er onafgebroken verricht door een onderpastoor (14) van de premonstratenzerkanunniken (15) van Grimbergen; er is daar ook een kapel van Amelgen (=Amelgem), toegewijd aan de Heilige Maagd.

Eveneens afhankelijk van deze parochie is Hasselt, waar een kapel staat toegewijd aan de heilige bisschop Eligius; ook St.-Brixius-Rode en Nieuwenrode (of Novum Sartum, in het Diets Nieuwenrode), waarvan de kerk is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-ten-hemelopgenomen (O.-L.-V.-Hemelvaart); de dienst wordt er doorlopend verzekerd door een onderpastoor van de kanunniken van de abdij van Grimbergen. Op deze plaats was er vroeger een klooster van de Monialen (16) van de orde der premonstratenzers, aan wie de bisschop van Kamerijk Alardus in 1177 het altaar van Ruisbroek (17) toegewezen heeft; de ruïnes van dit nonnenklooster zijn daar nog te zien; de goederen (bezittingen) zijn toegewezen aan de abdij van Grimbergen (zoals verder bij Grimbergen vermeld wordt).

MUEŞEGEM in Diplomatis Mosencheim, & Mosegem legitur. Præfecturæ Merchtemensis Dominium, tribus milliaribus a Bruxellâ. Olim non pauci ex illustri stirpe de Petershem Proceres illud possederunt, a quibus dotali jure devenit ad Merodios, in quâ stirpe hæsit, donec *Margareta Joannis de Merode* filia, *Joanni de Wittem* Domino de Beerfele enupta, illud filia suæ *Mariæ* reliquisset; a quâ illud acquisivit anno 1606. cum *Wolverthem*, Impden & Rossem *Ludovicus Vereycken* Eques Aurat. Serenissimis Archiducibus *Alberto & Isabelle*, dein *Philippo II.* Hisp. Regi a Consiliis aulæ & belli, & variis legationibus clarus. Successit ei ex *Ludovica Micault* filius *Ludovicus Franciscus* Eques Aurat. Dominus de Hamme & Sart ad Thyliam, Impden, Ruart &c. pariter eisdem Serenissimis Archiducibus & *Philippo IV.* Hisp. Regi a Consiliis aulæ & belli. Hic ducta *Anna de Busleyden Ægidii* militis filia, in hac Dynastiâ filium successorem habuit *Carolus*, in cujus gratiam erecta est *Impda* (in qua est elegans prætorium amoenitate & fontium delitiis nulli secundum) Anno 1659. die 24. Decembris a *Philippo IV.* Hisp. Rege in Baronatum; a quâ stirpe per nuptias devenit in Illustram familiam Comitum de *Boussu*; a quâ tandem Anno 1700. viâ emptionis venere hæc dominia ad *Eugenium Alexandrum* Principem de la Tour & Tassis; pretium fuit 180000. flor. in quâ Illustri stirpe hæctenus perseverat.

Bruxellis in Ecclesia D. Virginis de Capella, in quodam Sacello lateris Boæ realis navis Ecclesiæ, legitur sequens Epitaphium.

D. O. M.

Ludovico Vereycken Equiti D. de Hamme, Sart ad Thyliam, Ymden, Ruart &c. Serenissimis Archiducibus, & demum *Philippo IV.* Hispaniarum Regi in Belgio a Consiliis status & Belli. Obiit XXIII. Octobr. 1621. Ætatis 69. & *D. Ludovicæ Micault*, ejus Conjugi obiit VIII. Julii 1622. Ætatis 55. Liberi mœstissimi optimis parentibus P. C. Requiescant in pace.

Domus Pitzenburgica Equitum Teutonicorum Mechliniæ hic loci a priscis temporibus possidet cum plurimis agri & Sylvarum possessionibus insignem Curiam censualem vulgò *Laethof*.

Quoad rem sacram, Ecclesia dicata est D. Virgini *Mariæ* ab Angelo salutata & *S. Nicolao* Episc. Sacrum ministrum in hac Parochiali constituit e suis Canonicis Abbas Diligemensis.

Appendix hujus Parochialis est *Impda* in qua est Sacellum *S. Quintino* Mart. sacrum, & amœnum Prætorium Principis de *La Tour & Tassis* uti mox pluribus dictum est, cujus schema visitur in Castellis Nobilium Brabantiaë Baronis *Le Roy*.

MEUSEGEM

MUESEGEM wordt in oorkonden als Mosenchein en Mosegem gelezen. Heerlijkheid van de prefectuur Merchtem, op drie mijlen van Brussel. Eertijds bezaten niet weinig voornamen personen uit het illustere geslacht de Petershem deze heerlijkheid. Van hen ging deze heerlijkheid als bruidsschat over naar de Merodes, in welke familie ze bleef tot Margareta, dochter van Joannes de Merode, gehuwd met Joannes de Wittem, heer van Beersel, ze naliet aan haar dochter Maria. Samen met Wolvertem, Impde en Rossem verwierf Ludovicus Vereycken Meusegem in 1606; hij was ridder van het Gulden Vlies en hofraadsheer en militair raadsheer van de doorluchtige aartshertogen Albrecht en Isabella en nadien van de Spaanse koning Filips II en beroemd door verscheidene opdrachten (gezantschappen). Hem (Vereycken dus) volgde op Ludovicus Franciscus, zoon geboren uit Ludovica Micault, ridder van het Gulden Vlies (18) en heer van Hamme en Sart aan de Thyle (19), Impde, Ruart enz., eveneens (bedoeld is: zoals zijn vader) raadsheer – hofraadsheer en militair raadsheer - voor dezelfde doorluchtige hertogen en de Spaanse koning Filips IV. Deze gehuwd met Anna van Busleyden, dochter van soldaat (krijgsmans) Aegidius, had in deze dynastie zijn zoon Carolus als opvolger, ten gunste van wie Impde tot een baronie werd verheven door de Spaanse koning Filips IV in 1659 op 24 december. In Impde staat een smaakvol herenhuis (ambtswoning of paleis) dat door zijn bekoorlijke ligging en de weelde van zijn bronnen voor geen ander moet onderdoen.

Van deze familie Busleyden kwam Meusegem door huwelijk in de illustere familie van de graaf de Boussu; vandaar tenslotte kwamen deze heerlijkheden in 1700 via verkoop aan Eugenius Alexander, vorst van Thurn & Tassis (20); de prijs bedroeg 180.000 florijnen en tot nu toe blijven deze heerlijkheden in deze beroemde familie.

Te Brussel in de kerk van de H. Maagd de Capella (de Kapellekerk) in een kapel aan de noordzijde van het schip van de kerk is volgend grafschrift te lezen:

D.O.M.

Voor Ludovicus Vereycken, ridder en heer van Hamme, Sart aan de Thyle (Dijle), Impde, Ruart enz., raadsheer (Raad van State) en militair raadsheer van de doorluchtige aartshertogen en nadien van de Spaanse koning Filips IV in België (=de zuidelijke Nederlanden!)

Stierf op 23 oktober 1621 op 69-jarige leeftijd.

En voor vrouwe Ludovica Micault, zijn echtgenote, die stierf op 8 juli 1622 op 55-jarige leeftijd.

De zeer bedroefde kinderen voor hun edele ouders senatoren (21).

Dat ze rusten in vrede.

Het huis van Pitzemburg van de Teutoonse Ridders te Mechelen (22) bezit op deze plaats van in vroegere tijden een opvallend cijnshof met zeer veel bezittingen van akkers en bossen, gemeenzaam (of: in de volkstaal) Laethof (genoemd).

Wat de eredienst betreft: de kerk is toegewijd aan de H. Maagd Maria begroet door de engel (Onze-Lieve-Vrouw-Boodschap) en aan de heilige bisschop Nikolaas. De gewijde bedienaar in deze parochie stelt de abt van Dielegem (23) aan uit zijn kanunniken.

Een aanhangsel van deze parochie is Impde, waar een kapel staat ter ere van de heilige martelaar St.-Quintinus (Kwinten) en ook een bekoorlijk landhuis (kasteel) van de prins van Thurn & Tassis, zoals reeds verscheidene malen vermeld. Een afbeelding hiervan is te zien in Kastelen van de Edelen van Brabant door Baron Le Roy (24).

- (1) *Prefectuur*: gerechtelijke omschrijving, d.w.z. de parochie Meise viel onder het gerecht van Grimbergen, de parochie Meusegem onder het gerecht van Merchtem.
- (2) *Toparcha*: vertaald als “heer”; het van het Grieks afkomstige woord *toparchia* betekent eigenlijk landstreek, district; het woord *toparches* betekent letterlijk stadhouder.
- (3) *Praesidium* betekent eigenlijk garnizoen, post, versterk punt.
- (4) *Bella sacra*: de heilige oorlogen; welke oorlogen precies bedoeld worden – de kruistochten of de oorlogen uit de 16^{de} eeuw – is niet direct duidelijk.
- (5) *Diploma, diplomata*: staat voor charter, oorkonde, document, acte...
- (6) *Arenberg*: graafschap in Brabant.
- (7) *Transilvan*: de juiste titel en/of plaats hebben we vooralsnog niet kunnen definiëren.
- (8) *Dynasta*: dynastie staat hier voor macht, machtsgebied.
- (9) *D’Assonville*: er bestaat geen Nederlandse benaming voor Assonville; de genaamde Chr. D’ Asson (le) ville (Atrecht 1528 – Brussel 1607), heer van Hauteville, baron van Bouchaute, was een vertrouweling van de Spaanse koning Filips II.
- (10) *D.O.M.*: oorspronkelijke betekenis *Deo Optimo Maximo*, eretitels van Jupiter, later overgedragen op God; naast deze betekenis is er misschien een diplomatische betekenis, ons onbekend.
- (11) *P.M.* = *piae memoriae*, zaliger gedachtenis.
- (12) *Praetor*: wijst op financieel ambtenaar of belastingsambtenaar van een stad of gebied.
- (13) *J. B. Gramaye* of *J.B. Gramayus* heeft o.a. geschreven: *Antiquitates illustrissimi ducatus Brabantiae*, Brussel, 1610.
- (14) *Vicarius*: letterlijk plaatsvervanger, hier ws. onderpastoor.
- (15) *Canonicus*: letterlijk kanunnik; de premonstratenzers of norbertijnen of witheren waren reguliere kanunniken, geen paters!
- (16) *Coenobium Monialium*: *monialis*, Ndl. *moniale* = vrouwelijk voor monnik; het gaat hier dus over een klooster van norbertinessen.
- (17) *Altare*: het altaar staat hier als deel voor het geheel, nl. de parochie; vele kloosters hadden parochies in hun patrimonium, bijvoorbeeld de norbertijnen in de buurt van hun abdijen.
- (18) *Gulden Vlies*: de Orde van het Gulden Vlies was een exclusieve ridderorde, opgericht in 1430 door Filips de Goede, hertog van Bourgondië. Het lidmaatschap werd door de hoge adel fel begeerd omdat het een geweldig prestige gaf. Bekende leden waren b.v. Willem van Oranje en de graven van Egmont en Hoorn. De orde bestaat nu nog in een Oostenrijkse tak (hoofd Otto van Habsburg) en een Spaanse tak (hoofd koning Juan Carlos).
- (19) *Sart-Dames-Avelines aan de Thyle*: de vallei van de Thyle – zowat de bron van de Dijle – strekt zich uit over de gemeenten Genappe, Villers-la-Ville, Coourt-Saint-Etienne en Les Bons Villers in Waals-Brabant.
- (20) *Thurn & Tassis*: aristocratische familie die in de 13^{de} eeuw uit Lombardije stamde (Bergamo); *Ruggiano de Tassis* (Franz von Taxis) stichtte een postdienst in Italië, op 11 december 1489 werd *Jeannetto de Tassis* hoofd van de postdienst in Innsbruck. De familie behield haar postmonopolie gedurende eeuwen. Op 12 november 1516 had de familie Thurn und Taxis een postdienst met basis in Brussel en reikende tot Rome, Napels, Spanje, Duitsland en Frankrijk. In de 16^{de} en 17^{de} eeuw bezaten de “prinsen” van Thurn & Tassis vele eigendommen in Brussel en onze omgeving. De postdienst duurde tot in de 18^{de} eeuw en werd dan verkocht aan de Spaanse kroon. De familie Thurn und Taxis behoort nog steeds tot de rijkste families van Duitsland met residentie in Regensburg.
- (21) *P.C.* staat normaal voor *patres conscripti*: senatoren of patriciërs die (om hun verdiensten) op de senatorenlijst bijgeschreven werden, eretitel.
- (22) *Huis van Pitzemburg van de Teutoonse Ridders*: de Duitse Orde (Teutoonse Orde) bestond uit een troep adellijke en religieuze roofridders die onder meer Oost-Europa wilden koloniseren. Deze orde stichtte in 1198 een commanderij te Mechelen op het Pitzendorgh (aan de Fonteinbrug). Een gedeelte van het gebouwencomplex uit 1655 van Fayd’herbe maakt thans deel uit van het Koninklijk Atheneum. Het bekendste gebouw van de orde is de landcommanderij van de Duitse Orde in Rijkhoven (Limburg), gekend als Alden Biezen.
- (23) *Dielegem*: de abdij van Dielegem op het grondgebied van het huidige Jette werd gesticht in 1095 voor Sint-Augustinuskloosterlingen en speelde zoals vele abdijen een belangrijke rol op godsdienstig gebied, als grootgrondbezitter en in de 14^{de} eeuw ook politiek als lid van de Brabantse Staat. Verwoest door de geuzen in 1586. Van de abdij blijft thans alleen de oude abtswoning uit de laatste reconstructie in 1775 over, geklasseerd in 1950 en eigendom van de gemeente Jette.
- (24) *Baron Le Roy* was o.a. de auteur van *Castella Brabantiae et coenobia celebriora* (vert.=kastelen van Brabant en zeer gekende kloosters), Antwerpen, 1694-1699.